

Okruhy otázek Ke státní závěrečné zkoušce
UČITELSTVÍ PRAKTICKÉHO VYUČOVÁNÍ
platné od akademického roku 2020/2021
Katedra pedagogiky a psychologie

Obecné podmínky

1. Studijním plánem stanovené předměty z pedagogiky a psychologie jsou ukončeny **státní zkouškou**. Tuto část státní zkoušky mohou studenti složit nejdříve po pedagogické praxi. Podmínkou je, že student vykonal všechny zkoušky a zápočty z pedagogiky a psychologie (bližší informace ve Studijním a zkušebním řádu UHK).
2. Státní zkouška z pedagogiky a psychologie (dále jen SZPgPs) ověřuje obecně **teoretickou a aplikační připravenost** studenta ve vybraných pedagogicko-psychologických tématech, která jsou významná pro výkon učitelského povolání. Předpokládá se také základní orientace v současném českém školství.
3. **Rámcové termíny** státní zkoušky z pedagogiky a psychologie jsou stanoveny harmonogramem příslušného akademického roku a **přesné termíny státní zkoušky** zveřejňuje studijní oddělení PdF UHK. Povinností studenta je přihlásit se předepsanou formou a ve stanoveném termínu.
4. Státní zkoušku student vykonává před nejméně **tříčlennou komisí**, složenou z vyučujících Katedry pedagogiky a psychologie a dalších externích pracovníků. Předsedu a členy komise jmenuje na návrh vedoucího katedry děkan PdF UHK.
5. Studentovi bude při SZPgPs **zadáno** (losováním nebo určením) **jedno téma z pedagogických a jedno z psychologických věd**.
6. Součástí zkoušky z pedagogiky je **znalost odborných pojmů a termínů** (a jejich vztahu k dílčím tématům), které jsou uvedeny před seznamem doporučené literatury z pedagogických věd. V průběhu státní zkoušky by měl student mimo znalostí prokázat schopnost **interpretovat názory a postoje pedagogických a psychologických autorit**, a vycházet ze **seznamu prostudované literatury**, který je povinen předložit komisi jako důkaz své odborné přípravy na examinaci.
7. Student je také povinen **předložit alespoň část svého portfolia** z průběhu dosavadních studií. Podle své volby komisi seznámí se stručným konceptem **přípravy na vyučování** podle své aprobace nebo s písemným zpracováním **řešení pedagogické situace**. (Obojí komentuje s oporou o teoretické a aplikační pohledy.) **Pokud student nepředloží portfolio komisi pro státní závěrečné zkoušky, státní zkouška nemůže proběhnout a má související důsledky**.
8. Student je hodnocen z obou částí (pedagogika a psychologie) **jednou výslednou známkou**, kterou zkušební komise sdělí a stručně zdůvodní.
9. Další podrobnosti o průběhu státní zkoušky, možnosti jejího opakování apod. stanoví **Studijní a zkušební řád UHK**.
10. Státní závěrečná zkouška patří k mimořádným událostem v životě studenta i examinátorů. Proto se očekává, že její účastníci si budou této okolnosti vědomi a tomu přizpůsobí oblečení, vystupování i vzájemnou komunikaci.

OKRUHY Z OBECNÉ A OBOROVÉ DIDAKTIKY

1. Vymezení pojmu didaktika. Vztah obecné didaktiky k oborovým didaktikám. Didaktický systém vzdělávacího procesu (např. podle J. Maňáka). Cesta od záměrů k didaktické realizaci. Složky odborného výcviku a jejich uplatňování.
2. Vzdělávací koncepce: stručná charakteristika, historická podmíněnost a jejich odraz v současném odborném školství. Vyučovací proces a jeho podstata. Etapy a prvky vyučovacího procesu.
3. Didaktický systém J. A. Komenského a J. F. Herbarta - spojení slova a názoru, pronikání psychologických poznatků do vyučovacích koncepcí.
4. Cíle a obsah výuky. Učivo, způsob výběru, uspořádání a jeho realizace ve vyučovacím procesu. Diferenciace učiva. Mezipředmětové vztahy. Učebnice, učební texty, práce s učebním textem. Kreativita v odborném výcviku. Typy výuky (informativní, heuristická, regulativní a produkční), stručná charakteristika a příklady možného uplatnění v praxi.
5. Didaktické zásady. Přehled a stručná charakteristika. Realizace didaktických zásad ve vyučovacím procesu a jejich význam. Využití didaktických prostředků pro zdůraznění hlavních didaktických zásad. Aplikace didaktických zásad v podmínkách SOŠ a SOU.
6. Materiální didaktické prostředky. Komunikativní funkce didaktických prostředků (multimediální systém, počítače, video apod.). Využití didaktických prostředků pro zdůraznění názornosti (např. zpětný projektor a transparenty).
7. Organizace a vedení výuky v odborném výcviku - rozvaha nad různými organizačními formami vyučování a jejich vztahu k řízení třídy, plnění cílů, k metodám a k interakci mezi účastníky výuky. Exkurze - jedna z možných organizačních forem. Problémové a projektové vyučování. Programové vyučování a učení.
8. Klasifikace výukových metod. Charakteristika a využití slovních metod, metod praktických činností a aktivizačních metod.
9. Vyučovací metody v materiálově technických, strojírenských a elektrotechnických předmětech. Didaktické technologie ve výuce technických předmětů.
10. Žák - edukační činitel - proměny sociální a edukační role žáka - studenta v různých vzdělávacích systémech. Participace žáků ve vzdělávání na úrovni třídy a školy. Práce s problémovými uční, příčiny neprospěchu a nespolutpracujícího chování.
11. Komunikace jako prostředek sdělování a utváření vztahů ve škole - zjišťování sociálně komunikativního klimatu třídy - školy, pedagogická komunikace jako případ komunikace sociální, komunikace a vyučovací metody, komunikační kanály a nácvik dovedností. Efektivní a neefektivní strategie.
12. Rámcové a školní vzdělávací programy, klíčové kompetence a očekávané výstupy, průřezová témata, osnovy školního vzdělávacího programu. Tvorba, realizace, inovace.
13. Diagnostika a hodnocení žáka - učně. Metody pedagogické diagnostiky. Testy a testování. Funkce, formy a kritéria hodnocení v odborném výcviku. Autoevaluace školy: cíle, metody, příklady inspirativní praxe.
14. Proces formování a rozvíjení praktických dovedností.

15. Modernizace vyučovacího procesu v odborném výcviku. Návrh modernizace pracoviště. Uplatnění progresivních technik. Technologie vzdělávání - rozmanitá kritéria, materiální prostředky výuky (členění).
16. Problematika školního hodnocení, formy a druhy hodnocení, jeho funkce v rámci výchovně vzdělávacího procesu, klasifikace, zkoušení a známkování. Specifika hodnocení v odborném výcviku.
17. Příprava mistra odborného výcviku na výchovně vzdělávací působení. Typy příprav. Plánování vyučování v didaktickém systému. Charakteristiky typů vyučovacích hodin - jejich prekoncepty, realizace a reflexe.
18. Význam technické tvořivosti pro rozvoj osobnosti žáků.
19. Struktura odborných předmětů na SOŠ a SOU. Organizace výuky odborných předmětů, vymezení klíčových kompetencí.
20. Individualizace ve vzdělávání - příčiny a přínos. Charakteristika a formy individualizovaného a individuálního přístupu ve vzdělávání. Individuální vzdělávací programy. Inkluzivní vzdělávání. Inkluze, integrace. Žáci se specifickými potřebami ve výuce - vymezení, příčiny, projevy, hodnocení, klasifikace, reedukace. Příklady vhodného přístupu.

PEDAGOGICKO-PSYCHOLOGICKÁ A SPECIÁLNĚ - PEDAGOGICKÁ PROPEDEUTIKA

1.
 - a) Pedagogika jako věda o výchově. Předmět pedagogiky. Struktura pedagogických věd a vztahy k jiným disciplínám.
 - b) Pojetí předmětu psychologie. Psychologické vědy, jejich úkoly a význam zejména pro pedagogickou teorii a výchovnou praxi. Biologická a sociální determinace psychiky. Pojetí sociálního prostředí. Typy sociální interakce. Sociální učení.
2.
 - a) Vývoj pedagogického myšlení na příkladech zvolených koncepcí, vznik a zdroje pedagogiky, klíčové pedagogické obory, současný stav pedagogiky a řešené problémy.
 - b) Charakteristika, struktura, vývoj a poruchy poznávacích procesů. Pozornost, vnímání, paměť, imaginativní procesy. Myšlení a řeč. Charakteristika, druhy, formy a poruchy myšlení. Piagetova teorie kognitivního vývoje. Funkce, vývoj a poruchy řeči.
3.
 - a) Klasické a novodobé alternativní směry ve výchově a vzdělávání - montessoriovská, waldorfská, freinetovská pedagogika, jenské a daltonské školy, otevřené vyučování, globální výchova, Zdravá škola, Začít spolu atp. Humanismus a pedocentrismus.
 - b) Emoce, charakteristika, struktura a vývoj emocí. Deprivace. Úzkost, strach a tréma, jejich prevence a zvládání. Diagnostika a práce s úzkostným jedincem.
4.
 - a) Česká vzdělávací a školská soustava. Aktuální otázky transformace české vzdělávací soustavy. Aktuální trendy v českém školství v oblasti vzdělávání - aktuální problémy českého školství, evropská dimenze ve vzdělávání.
 - b) Pojetí psychického vývoje. Problém determinace, činitelé, mechanismy a zákonitosti psychického vývoje. Problematika periodizace, mezníky ve vývoji.
5.
 - a) Podstata vyučování: cíl, obsah, učivo, kurikulum. Vyučovací metody a prostředky. Organizační formy. Podmínky, zásady, klima.
 - b) Vývoj jedince v raném dětství a jeho význam pro utváření osobnosti. Charakteristika vývojových období od počátku života do nástupu do školy.
6.
 - a) Vyučovací hodina: technologie výuky, příprava na vyučování.
 - b) Vývoj v mladším školním věku a prepubertě. Problematika školní zralosti a zahájení školní docházky.
7.
 - a) Vztah výchovy a vzdělávání, principy a zásady výchovy. Cíle a obsah výchovy - struktura výchovných cílů, vymezení cílů výchovy a jejich formulace, vztah cílů a obsahu výchovy.
 - b) Komplexní psychologická charakteristika puberty. Vývoj psychických procesů, sociálních vztahů a činností. "Ostrovní" dětství, dětství zanedbávané, scholarizované, emocionálně přetížené. Adolescence. Vývojové změny v adolescenci ve světle novějších empirických výzkumů. Adolescence jako utváření vlastního vývoje. Sociální vztahy, erotika a sexualita v adolescenci.
8.
 - a) Faktory výchovy a jejich úloha v procesu formování osobnosti - vnější a vnitřní faktory výchovy, vztah prostředí a výchovy.
 - b) Psychologické pojetí osobnosti. Přehled základních koncepcí osobnosti. Struktura a dynamika osobnosti, pojetí vlastností. Já a osobnost, vznik a vývoj já, sebehodnocení,

sebeúcta; kauzální atribuce, autoatribuce. Sebekoncepce, sebepojetí z různých hledisek. Fyzické já. Vývoj identity - totožnosti se sebou samým.

9.

- a) Charakteristika výchovného procesu. Průběh a fáze výchovného procesu z hlediska metodického, ontogenetického. Diagnostika ve výchovném procesu, diagnostické metody.
- b) Dispozice, schopnosti, dovednosti a jejich utváření a rozvíjení. Psychologické aspekty talentu, nadání a tvořivosti. Základní principy jejich rozvíjení ve školním prostředí. Mentální retardace.

10.

- a) Škola a rodina: jejich funkce a místo ve výchově a vzdělávání, vzájemný vztah, formy spolupráce, její problémy a trendy.
- b) Malá sociální skupina a její význam pro vývoj jedince. Typy a základní znaky skupiny, její formování, skupinové členství. Život ve skupině, vůdce: typy a znaky dobrého vůdce. Školní třída jako sociální skupina.

11.

- a) Prostředky výchovy v užším a širším pojetí. Formy výchovy (školní, mimoškolní, rodinná výchova a sebevýchova) - stručná charakteristika.
- b) Sociální percepce (poznání, vnímání druhých osob, implicitní teorie osobnosti, efekt primárnosti, halo efekt, stereotypy, interpersonální přitažlivost). Základní chyby percepce.

12.

- a) Metody výchovy (obecné vymezení). Příklady možných třídění metod (např. diagnostické, výchovně-vzdělávací, výzkumné).
- b) Postoje a jejich formování. Podstata a struktura postojů. Hodnotové systémy. Vznik, utváření a měnitelnost postojů. Teorie postojové změny. Předsudky a stereotypy. Veřejné mínění (tvorba, vlastnosti, vliv, media, proměnné: zdroje + sdělení, trvání).

13.

- a) Antropogenní činitelé výchovy: vychovatel a vychovávaný - vztah objektu a subjektu výchovy, požadavky na osobnost vychovatele, sebevýchova, převýchova, etapy výchovného procesu jedinců z hlediska ontogeneze.
- b) Psychologická problematika školní úspěšnosti a neúspěšnosti. Rozumové schopnosti, inteligence, učební a kognitivní styl. Vliv osobnosti učitele a rodiny na úspěšnost žáka. Psychologická analýza příčin neprospívání.

14.

- a) Autorita vychovatele - podstata a druhy autority. Prostředky kázně. Příčiny vzniku antipedagogických směrů a jejich podstata, vliv volné výchovy na osobnost vychovávaného jedince. Svoboda a volnost ve výchově.
- b) Psychologická analýza procesu učení. Podmínky efektivního učení.

15.

- a) Pedeutologie. Pedagogická profese. Význam a sociální pozice sociální profese. Charakteristika pracovních činností pedagoga. Zvláštnosti pedagogické profese. Pregraduální příprava učitelů, jejich další vzdělávání. Sebevýchova, převýchova. Sebevzdělávání jako znak učitelské profese.
- b) Psychologie vedení žáků a třídy. Vývoj vztahu mezi učitelem a žákem/žáky. Styly vedení školní třídy. Klima třídy a jeho prvky. Diagnostika vztahů v rámci školní třídy. Sociometrická metoda.

16.

- a) Mravní výchova, pojmy mravnost, morálka. Cíl, obsah, metody a prostředky mravní výchovy. Žebříček hodnot a jeho proměny.
- b) Psychologie hodnocení a zkoušení. Základní pojmy: kontrola, hodnocení, zkoušení a jejich druhy. Psychologie zkoušky. Známkování, jeho funkce. Alternativní způsoby hodnocení a známkování žáka. Český žák v evropském kontextu.

17.

- a) Funkční gramotnost jako multifaktoriální jev a jeho přesah do rozmanitých oblastí života jedince a společnosti - funkční gramotnost, čtenářská gramotnost - faktory kvality, prostředky rozvoje.
- b) Psychologie morálky. Piagetova a Kohlbergova teorie morálního vývoje. Analýza procesu mravního vývoje (mravní vědomí, cítění a jednání). Věkové zvláštnosti dítěte a morální vývoj. Normy, jejich vznik, typy a působení; proces interiorizace norem; konformita a její typy. Prosociální chování.

18.

- a) Průřezová témata - význam, charakteristika, prostředky.
- b) Syndrom lehkých mozkových dysfunkcí (LDE, MBD, LMD, ADHD). Příčiny, příznaky. Vývoj dítěte s LMD. Podmínky správného výchovného přístupu k dítěti s LMD. Specifické vývojové poruchy učení. Charakteristika jednotlivých druhů, specifické chyby. Organizace vzdělávání a nápravné péče.

19.

- a) Pedagogicko-psychologická diagnostika žáků. Postup při poznávání a hodnocení žáka. Diagnostické metody. Pozorování a anamnéza, rozhovor, dotazník, experiment, rozbor výsledků činnosti. Struktura pedagogicko-psychologické charakteristiky žáka.
- b) Poruchy chování se sociálním základem. Klasifikace z hlediska společenské závažnosti, intenzity, frekvence výskytu, věku, příčiny vzniku. Charakteristika jednotlivých poruch (nejčastější poruchy dětí školního věku). Predelikvence dětí a delikvence mladistvých. Toxikománie. Aspekty preventivní a převýchovné.

20.

- a) Psychohygienu pedagogické profese, psychiku ohrožující rizikové faktory, syndrom vyhoření (burn out), jeho fáze, projevy a preventivní strategie vůči profesnímu opotřebování.
- b) Neurotické poruchy dětí a mladistvých. Obecná charakteristika neurozy. Specifičnost dětských neurotických poruch. Příčiny vzniku. Projevy. Psychické zvláštnosti neurotického dítěte. Výchovný přístup a prevence neurotických potíží.

ZÁKLADY TECHNICKÝCH PŘEDMĚTŮ

1. Technické materiály
2. Základní druhy namáhání, jejich definice, Hookeův zákon.
3. Spojovací strojní součásti, základní výpočet.
4. Koroze.
5. Broušení, hoblování a obrážení.
6. Kinematika tělesa v rovině (posuvný, rotační a obecný rovinný pohyb).
7. Zkoušení materiálů.
8. Převody a jejich rozdělení.
9. Uložení tělesa v rovině a v prostoru, výpočet těžiště tělesa.
10. Soustružení, vrtání a frézování.
11. Aplikace základních zákonů elektrotechniky v jednoduchém elektrickém obvodu.
12. Pasivní prvky a jejich vlastnosti a použití.
13. Indukčnost v magnetickém poli a vznik střídavého napětí.
14. Pasivní prvky a jejich použití v obvodech střídavého proudu.
15. Vznik a možnosti využití třífázového proudu.
16. Základní měřicí přístroje v elektrotechnice, jejich vlastnosti, provedení a použití v praxi.
17. Transformátor a jeho použití v technické praxi.
18. Princip, použití a vlastnosti stejnosměrných elektrických točivých strojů.
19. Princip, použití a vlastnosti třífázového asynchronního motoru.
20. Princip, použití a vlastnosti elektrických synchronních točivých strojů.